

Fekete Csaba

Egyetemes vagy felekezeti?

Könyvszemle

Czövek Tamás: Keresztség. Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány Bp, 2013. (Látásmód)

„Az ógyház annyira komolyan vette, hogy a keresztség az újjászületés fürdője, hogy a katekhézist ennek rendelte alá. Hogyan segíthetjük elő, hogy a felnőttkeresztség az újjászületés fürdője legyen? És hogyan tehetjük lehetővé, hogy konfirmáció a Krisztusnak engedelmes élet kezdete, az életmódváltás és a gyülekezethez való tartozás megpecsételése legyen?” — „A ritustól–liturgiától való félelmünkön túl kellene tennünk magunkat, mert megszegényítjük a keresztség sákramentumát. Emellett, ha az első századok ridegebb körülményei ellenére Krisztus követői fontosnak tartották hitvallásuk kifejezésére a keresztelőmedencét, nem szabad, hogy kényelmi okok szabják meg keresztelési gyakorlatunkat. Mit tehetünk egy biblikusabb, teológiailag érettebb keresztségi liturgiáért?” (171–172, 173).

Ilyenek a szerző kis könyvének a végén kérdésként fogalmazott ajánlások. Tizenötből láttunk itt kettőt. Egyiknek való megfelelésre sem igen voltunk képesek a reformáció óta eltelt időben. Egyházunk közeli történetében sem. A többi tizenháromra ugyanezt mondhatjuk el. Joggal és okkal írt ajánló sorokat a könyvecskéhez Steinbach József püspök. Ez mégsem ellensúlyozhatja azt, hogy a kis könyv nem egyházunk kiadójánál látott napvilágot. Pedig vitatott téma egyházunkban a keresztelési gyakorlat, megoldatlan a konfirmációs gyakorlat, és mégis, a lényeges kérdésekig el sem jutott a jó egy évtizeddel korábbi vita. Ennek a kis alakú könyvecskének alig 170 lapján a szélesebb körben kellően nem ismert bibliai teológia kap hangot. Igen rövid áttekintésben. Éppen az a fő érdeme a kötetnek, hogy nem felekezeti bezárkózást választ, hanem a Lélek keresztségétől az újrakeresztelés témájáig nem irtózik a megoldatlanságokkal szembesüléstől. Így keresi az egyetemes keresztségre vezető utat. Akkor sem riad vissza, ha eddig nem tűrt meg erre egyetemes kérdésfeltevést és árnyaltabb választ református szűkkeblűségünk, illetve ismételten elhárított. Felekezeti alapon. De az újprotestáns felekezetek is ezt tették, másként hangsúlyozva az azonos vagy igen hasonló bibliai érveket.

Megéledésre és megújításra váró egyházunknak, ha valóban óhajtjuk az egyetértést és az erre alapuló kegyes életet meg hitvalló szertartási gyakorlatot, át kell lépnünk felekezeti határokat — szemléletileg és gyakorlatilag.

Általános (hosszú ideig kizárólagosnak számító) csecsemőkeresztség az első gondunk. Kapcsolódik ma hozzá az is, hogy felnőtteket keresztelünk csecsemőként. Czövek Tamás gyermekkeresztségről beszél többnyire, de a csecsemőkeresztség mellett szóló érvekkel is kellő részletességgel foglalkozik (95–114). A népegyházi szokás szerint csak minél hamarabb kereszteljük, lehetőleg néhány napos korban, akkor már nem pogány a gyermek. Elsikkad (többek között) így a szövetség gondolata. Fölveti a zugkeresztséget (122), ez ellen őseink is eleget hadakoztak. Az utóbbi évtizedekben nem mindig a gyülekezettől elzárkózás volt ennek indítéka, hanem a politikai légkör, a félelem.

Az újrakeresztelés (illetve bemerítkezés) igénye sem egészen újkeletű. De mai világunkban fölerősíthette a tudatosan vállalt vallás, közösségbe tartozás fölbukkanása, valamint a konfirmáció és a keresztség szertartási gyakorlatának réges-régi szétválása.

Éppen az öntudatosan vállalt felnőttkeresztség gyakorlata adott volna módot arra, hogy a református fiatal (vagy éppen javakorabeli hívő) választhasson: alámerítéssel óhajt a református gyülekezetbe és Isten szövetségébe beletartozni, vagy néhány csöpp víz szokásos rácsurgatásával megelégszik? Heidelbergi Káténk legújabb fordítása ugyan akulsó leöntés elrendeléséről beszél. De azt nehéz volna tagadnunk, hogyha a mi rigorózus elutasításunk helyes volna, akkor a szabályosan körülmetélt Jézust, aki tehát a szövetség jele által már tagja volt Isten népe közösségének (hangoztatjuk, hogy a körülmetélést felváltott a keresztség), könyörtelenül ki kellene zárnunk mai református gyülekezetünkől, hisz alámerítkezett a Jordánban.

Czövek Tamás a három elkülönült megközelítés (katolikus, protestáns, anglikán; - baptista, - pünkösdistá) tanulságaira egyaránt nyitott. Különösen dicséretes, hogy nem automatikus kizárásra (kitagadásra) unszol. Javaslatá megértés, bizonyoságtételre buzdítás. „Ha [a vágyakozó] merevségünk miatt vagy saját hibájából mégis újrakeresztelkedik egy baptista vagy pünkösdistá gyülekezetben, fontos, hogy ne bélyegezzük meg. Ha vissza akar térni, fogadjuk szeretettel. Lelkiismerete szerint cselekedett, ha döntése nem is volt helyes, s szeretetünkre és törődésünkre továbbra is szüksége van” (135). Megoldhatja valamelyest a hiányérzet eltávoztatását a szövetségi fogadalom megújítása, a nyilvános vallástétel, évfordulós ünneplés, vagy inkább a sokkal részletesebb, az ógyházéhoz jobban hasonlító előkészítés. Az új, vagy újból visszatérő igény mindig valamilyen hiányra utal. Ezt sokszor nem oszthatjuk el magyarázkodással. Sok minden vezethet elégedetlenségre, tovább keresésre. Így a hiányzó élmény, vagy az újból és tudatosan való átélésre vágyás az egyoldalúan értelmi megközelítés miatt, az ízek és velők megosztásáig nem hatoló felkészítés és lebonyolítás, vagy akár a felszínes szokás, a jelképek jelentőségének felfogására és elfogadására való képtelenség. Ezért valóban nem szabadna az élmény iránti igényt sem megbélyegeznünk.

Szokásos kereszteléseink jellemzője a sokbeszédűség, ezt hagyományosan az Ige és hallgatása gyümölcsének tekintjük. Nem ritkán ennek velejárója a szentségben részesülés és általában istentiszteleti életünkben a rítus lebecsülése, szinte mellőzhetőnek tekintése. Helyette minden templomba és szertartásra nem illő mozzanat, pótsákramentumként szolgáló modernkedés és színpadiasság meghonosítása. Igénytelenség is, mert ugyan mire kellene keresztelő medence templomainkba, mikor helyenként az úrvacsorai kehelyből csurgattak vizet a csecsemő fejére? Mégis megvoltak.

Szerencsére van törekvés a szokványosnál igényesebb szertartásra is, például hogy a felnőttként kereszteltek szertartása úrvacsorás szertartással folytatódjék, különösen húsvét hajnali istentiszteleten.

Keresztelő szertartásunk egyes részleteinek valamilyen újra való szabályozása nem segíthet a megoldatlanságokon, leendő szertartáskönyvünkben sem. Liturgiai és teológiai megújulás kell előbb, ez pedig az egyházunkat teljesen átható megújulás nélkül lehetetlen. E nélkül lehetetlen az is, hogy felekezeti határokon átlépve egyetemes legyen keresztelési szertartásunk teológiai értelmezése. *Fekete Csaba*